

MISAD KATALIN

MAGYARTANÁROK FIGYELMÉBE

ÚJ KOMPETENCIAFEJLESZTŐ MUNKAFÜZETEK A LEÍRÓ NYELVTAN TANÍTÁSÁHOZ

A Tinta Könyvkiadó *Anyanyelvi kompetenciafejlesztő munkafüzetek* sorozatának három legújabb kötetét ajánlom alap- és középiskolai magyar szakos pedagógusok figyelmébe. A szerző, Cs. Nagy Lajos nyelvész, nyugalmazott egyetemi oktató neve ismerősen csenghet a kollégák számára, hiszen olyan, az anyanyelv oktatását segítő kiadványokat jegyez, mint a *Helyesírási gyakorlókönyv*, melynek újabb változata (Trezor Kiadó, Budapest, 2016) *A magyar helyesírás szabályainak* 12. kiadásához készült; valamint a fent említett sorozatban 2018-ban megjelent három helyesírási munkafüzet, melyek *Hangjelölési munkafüzet*, *Egybeírás és különírás munkafüzet*, *A tulajdonnevek helyesírása munkafüzet* címen láttak napvilágot.

Mind a magyarországi, mind a szlovákiai közoktatás alapvető, tartalmiszabályozó dokumentuma (a Nemzeti alaptanterv, ill. az Állami oktatási program) elemi célként tűzi ki az anyanyelvi nyelvi ismeretek fejlesztését, ezen belül kiemelt törekvésként jelöli meg az alakítási és a mondattani ismeretek elsajátítását, valamint a mindennapi kommunikációban való alkalmazását. Cs. Nagy Lajos legújabb kiadványai éppen a leíró nyelvtan e két fontos részterületének oktatását támogatják. Az Anyanyelvi kompetenciafejlesztő munkafüzetek sorozat 20. tagjaként megjelenő *Szóalaktani elemzések. Munkafüzet a szóelemek és kapcsolódásuk gyakorlásához* (Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2019) c. kötet a főbb szóelemekre (szótő, képző, jel, rag) és az egyik leggyakoribb szóalkotási módra, a szóképzésre vonatkozóan segíti a tanulók által elsajátított ismeretek előhívását, rendszerezését és továbbfejlesztését. A közel hetven gyakorlat az alábbi részmákat öleli fel: 1. A szóelemek típusai (tő- és toldalékmorfémák, testes és testetlen morfémák, képző-, jel- és ragelkülönítés, szabad és kötött tőváltozatok, ige-tövek és névszótövek); 2. A toldalékok és a szófajok kapcsolata (igék jelei és ragjai, névszók jelei és ragjai); 3. A szóképzés. A sorozat következő tagja, a *Szófajtani*

és szó szerkezeti elemzések. Munkafüzet a szófajok és mondatrészek tanulásához (Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2020) c. kiadvány középpontjában a tartalmas jelentésüknek fogva mondatrészi szerepet betöltő alapszófajok, a jelentésfunkciót, grammatikai-szintaktikai, ill. pragmatikai funkciót kifejező szófajcsoportok, valamint a mondatrészek szófaji jellegének a megfigyelése és gyakorlaltatása áll. A több mint hetven különböző típusú feladatot magába foglaló munkafüzet fejezetei a következők: 1. Szófajtan (alapszófajok, alapszófajokat helyettesítő szófajok: névmások, átmeneti szófajok: igenevek, toldalék értékű és nem toldalékértékű viszonzszók, mondatzó); 2. A szókapcsolatok rendszere. A szintagmák; 3. Az alárendelő szó szerkezetek; 4. Az állítmány; 5. Az alany; 6. A tárgy; 7. A határozó; 8. A jelző. A sorozat 22. tagját képező legfrissebb füzet, a *Mondattani elemzések. Munkafüzet az egyszerű és az összetett mondat elemzésének gyakorlásához* (Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2020) a mondat szerkezetére és modalitására irányuló gyakorlatokkal kezdődik. A folytatásban az igei centrum köré rendeződő, az ige nyelv- és jelentéstani tulajdonságaitól meghatározott egyszerű mondat szó szerkezeti elemzését, majd az alá- és mellérendelő összetett mondatok, valamint a többszörösen összetett mondatok grammatikai és logikai viszonyainak felismerését segítő gyakorlatok következnek. A mintegy ötven feladat az alábbi tárgyköröket érinti: 1. A mondat szerkezete; 2. A mondat

modalitása; 3. Az egyszerű mondat; 4. Az összetett mondat (az alárendelő összetett mondat és fajtái, a mellérendelő összetett mondat és fajtái, a többszörösen összetett mondat).

Mindhárom bemutatott munkafüzet – a sorozat többi tagjához igazodva – hasonló terjedelemben (48 oldal) és azonos szerkesztési elv alapján készült: a tartalomjegyzéket és a szerzői előszót különböző típusú, a tanulók kreativitását fejlesztő, egymáshoz szervesen kapcsolódó gyakorlatok követik, melyeket a tárgyalt részrendszert átfogó, komplex feladatsor zár. A szerző a könyv végén *megoldási kulcsot* mellékel minden feladathoz, így a munkafüzetek nemcsak a pedagógus által koordinált tanórai munka, hanem a tanulók önálló, otthoni felkészülése során is kiválóan alkalmazhatók.

Az anyanyelvi kompetenciafejlesztő munkafüzet-sorozat három legújabb kötetét a szerzői előszó szerint elsősorban középiskolások számára készült, de haszonnal forgathatják az alapiskola felső tagozatos tanulói is. Sikerral alkalmazható továbbá a felsőoktatásban, ahol magyar szakos hallgatók hasznos segítőtársa lehet a leíró nyelvtani, ill. a módszertani szemináriumok folyamán. A bemutatott kiadványokat jó szívvel ajánlom a szlovákiai magyar tannyelvű alap- és középiskolákban oktató magyartanárok figyelmébe, hiszen e munkafüzetek használatával a szokványos tankönyvi gyakorlatok helyett tényleges feladatok elé állíthatják tanítványaikat az anyanyelvi nevelés órákon.